

Asia: VN/1646/2020

Lausuntopyyntö sosiaaliturvakomitean välimietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (välimietinnön ehdotukset 1 ja 2)1.1 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset hakuajat ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä etuuksissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia etuuksien hakuajojen yhtenäistämisellä voisi olla?

-

1.2 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset tulo- ja palkkakäsitteet ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä tilanteissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämisellä voisi olla?

FA pitää tulorekisterin parempaa hyödyntämistä tavoiteltavana sekä kannattaa yleisesti sosiaaliturvan selkeyttämiseen tähtäviä toimia, kuten tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämistä. Monimutkaisuuden ja vaikeaselkoisuuden karsinta on kannatettavaa.

2. Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (välimietinnön ehdotukset 3 ja 4)2.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 3 valmistelussa?

FA kannattaa komitean ehdotusta 3: on välttämätöntä, että STM selvittää muiden ministeriöiden kanssa tiedonhallinnan ohjauksen roolin ja sen edellyttämät lainsäädännön kehittämistarpeet. Selvitystyötä tarvitaan sähköisen asioinnin, viranomaisten tietojen vaihdon ja kansallisen tietopohjan kehittämiseksi ja varmistamiseksi sekä sosiaaliturvan toimeenpanon ja tiedonhallinnan ohjauksen yhteensovittamiseksi.

FA esittää myös finanssialan relevanttien vakuutusalan toimijoiden, kuten työeläke- ja vahinkovakuuttajien ottamista valmistelutyöhön mukaan.

2.2 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 4 valmistelussa?

FA pitää erittäin tärkeänä, että digitalisaation edistämistyötä laajalla yhteistyöllä jatketaan ja kannattaa strategiatyön aloittamista asiakkaan tarpeisiin perustuen sisältäen toimenpiteet digitalisaatiosta merkittävänä ehdotuksena digitalisaation edistämiseksi osana laajapohjaista yhteistyötä.

Sähköisen asioinnin kehittäminen on välttämätöntä digitaalisuuden edistämiseksi. FA korostaa, että merkittävää ottaa huomioon EU:n digitaalisen identiteetin ja digitaalisen lompakon mahdollisuudet. Myös asiakkaan oman datan ymmärtämistä tulee kehittää osana tiedon vaihtoa.

Tiedon liikkumisen ja hyödyntämisen varmistamiseksi tarvitaan kansallista ohjeistusta, jotta panostetaan eri toimijoiden välillä yhteen toimiviin tietojärjestelmiin sekä hyödynnetään ensisijaisesti avointa kansainvälistä standardia. Datat liikkuvuus sekä rakenteisen tiedon käytön lisääminen on välttämätöntä. Eri toimijoiden välillä on varmistettava tarpeellisten asiakastietojen liikkuvuus.

Eri sosiaaliturvatoimijoiden yhteistyötä sekä mm kanta-palveluiden roolia ja edelleen kehittämistä edelleen. Tulorekisteriä ja sen hyödyntämistä tulisi kehittää edelleen.

Osana strategiaa tarvitaan myös näkemystä keskeisten viranomaisten ja sosiaaliturva toimijoiden välillä tietosuojan roolista. Tietosuojan tulkinnassa tulisi huomioida asiakkaan etu.

FA huomauttaa, että digitalisaation edistämässä ei aina tarvita edes lainsäädännöllisiä toimia, vaan kyse on puhtaasta toimeenpanon aloittamisesta. Esimerkiksi lakisääteisten työtapaturmien ja liikennevahinkojen hoitoprosessissa kulkee satojatuhansia paperiasiakirjoja toimijoiden välillä. Tämän paperiliikenteen digitalisointi olisi mahdollista nykyisenkin lainsäädännön puitteissa.

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7) 3.1 Onko eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteissä epätarkoituksenmukaisia eroja ja jos kyllä, niin millaisia?

-

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

Sote-järjestelmän toimivuus sekä palvelujen saatavuus ovat keskeisessä asemassa arvioitaessa työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä sosiaali- ja terveydenhuollon keinoin. Tähän visaiseen ja ajankohtaiseen pulmaan julkisen sektorin palveluiden toimivuudesta tarvitaan sote:n ja hyvinvointialueiden uudistamiseksi kansallista ymmärrystä ja toimia julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöstä. Palvelujen saatavuutta tulee parantaa vaikuttavilla ja tilanteeseen sopivilla asiakkaan näkökulmasta oikea-aikaisilla palveluilla mm palvelusetelien, ostopalveluiden ja vakuutuksen keinoin.

Palveluita tulisi saada myös ns matalan kynnyksen palveluina ja ratkaisukeskeisesti, jolloin voidaan vaikuttaa ongelmiin jo varhaisessa vaiheessa.

Samoin mm ns TYÖOTE-malli tulisi laajentaa valtakunnalliseksi ja laaja-alaiseksi. Julkisen sektorin järjestämiä sote-palveluja ml. kuntoutusta tulisi kehittää tarkoituksenmukaiseksi, jotta myös muut kuin työterveyshuollon asiakkaat hyötyivät. Laadukkaan työterveyshuollon varmistaminen on edelleen tärkeä keino työntekijöille ja työnantajille ja se on pidettävä vaihtoehtona niitä tarjoaville yritysille.

FA peräänkuuluttaa kansallista ohjausta hyvinvointialueiden palvelujen koordinoimiseksi, jotta voidaan varmistaa palvelujen yhdenvertaisuus ja vaikuttavuus.

On hyvä idea kutsua työmarkkinoiden ulkopuolella olevia potentiaalisia työntekijöitä varhaiseen työkyvyn arviointiin ja aktivointiin, jolloin työttömyyden syventyminen ei johtaisi työkyvyttömyyteen. Koulutusta ja ammatillista kuntoutusta tulisikin hyödyntää jo hyvissä ajoin, jo kuntoutus tai toipilas-vaiheessa. Kuntoutukseen tulisi ohjata nykyistä aikaisemmin, esim. tilanteessa, kun henkilön työkyky on alentunut. Tavoitteena tulisi olla vaikuttaa jäljellä olevan työkyvyn hyödyntämiseen sekä ennalta ehkäistä työkyvyttömyyttä. Työkyvyttömyyden ehkäisyssä on toimittava aktiivisesti sekä toimien vaikuttavuutta tulee arvioida.

3.3 Komitea ehdottaa arvioitavaksi mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja veloitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa sovittaviin palveluihin. Ehdotuksen mukaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee huomioida. Mitä palveluja ehdotetun arvioinnin tulisi koskea?

FA kannattaa komitean ehdotuksen mukaista laajamittaista vaiheittaista selvitys- ja lainvalmistelu työtä, jota varten asetettaisiin kolmikantainen selvitys- ja lainvalmisteluhanke. Työ sisältäisi voimassa olevan lainsäädännön arvioinnin sekä eri kehittämisvaihtoehtojen vaikutusarvioinnit. Hankkeeseen tulee ottaa mukaan myös finanssialalta työkykyetuuksien toimeenpanijoiden, kuten työeläkevakuuttajat.

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9)4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

-

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)5.1 Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

-

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

-

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

-

6. Lasten ja perheiden sosiaaliturva (välimietinnön ehdotukset 13, 14 ja 15)6.1 Komitea ehdottaa työryhmän perustamista lapsilisän uudistamiseksi. Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

-

6.2 Komitea ehdottaa lastenhoidon tukien järjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

-

6.3 Vanhemmalla on vastuu lapsensa elatuksesta. Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

-

7. Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (välimietinnön ehdotus 16)7.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 16 edistämiseksi? Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

-

8. Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotukitarpeen vähentäminen (välimietinnön ehdotukset 17 ja 18)8.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 17 ja 18 edistämiseksi?

-

8.2 Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

-

9. Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (välimietinnön ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25)9.1 Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seuranta ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

Työ- ja toimintakyvyn seurantaan tulisi fokusoida yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä huomioida datan liikkuvuus ja rakenne eri toimijoiden välillä, ml. finanssialan vakuutussektorin relevantit toimijat.

FA pitää kansallisia työ- ja toimintakykymittareita sekä ja indikaattoreita tervetulleina. Niiden kehittämisessä tulisi huomioida myös vakuutusalan relevantit toimijat.

Perusterveydenhuoltoa tulee vahvistaa sekä osaamista tehdä työ- ja toimintakyky arviointia moniammatillisessa yhteistyössä työterveyshuollon ja kuntoutuksen toimijoiden kanssa.

Huomio tulisia kiinnittää jäljellä olevan työkykyyn sekä matalan kynnyksen ratkaisukeskeisiin palveluihin.

Kaikki hyötyvät kansallista työ ja toimintakyvyn sähköisestä itsearviointivälineestä, jonka avulla työikäinen voi olla saa tietoa omasta tilanteestaan ja voi olla yhteydessä relevanttiin toimijaan ja palveluun. Oman datan käytön ymmärrystä tulisi lisätä.

9.2 Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessa A) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? C) vastuutyöntekijä-mallia eniten tukea tarvitseville?

-

9.3 Mitä muuta tulisi ottaa huomioon alaluvun 5.10 ehdotusten edistämisessä?

-

10. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokratialoukut (välimietinnön ehdotukset 26 ja 27) 10.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

-

11. Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (välimietinnön ehdotukset 28, 29 ja 30) 11.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 28, 29 ja 30 edistämisessä?

-

12. Syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen ansioturva huomioiden (komitean esitys seuraavalle hallitukselle)

12.1 Komitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden alaluvussa 6.1. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Mitä hyötyjä ja haasteita perusturvaetuuksien yhtenäistämiseen ja yhdistämiseen voi liittyä?

-

12.2 Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittää A) etuuksien ehtojen osalta? B) toimeenpanon osalta?

-

13. Ehdotusten priorisointi 13.1 Välimietinnössä on komitean 31 ehdotusta tuleville hallituksille. Mitä kolmea ehdotusta tulisi edistää ensimmäisenä ja miksi?

-

14. Julkisen talouden kestävyys 14.1 Sosiaaliturvauudistuksessa tehtävät ratkaisut voivat joko vahvistaa tai heikentää julkista taloutta pitkällä aikavälillä. Komitea on linjannut, että uudistuksen tulee osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyys työllisyyttä ja väestön työ- ja toimintakykyä vahvistamalla. Tulisiko sosiaaliturvan uudistamisella tavoitella parannusta julkisen talouden kestävyyspitkällä aikavälillä ja jos kyllä, niin miten?

Sosiaaliturvan uudistamisella tulisi myös olla myönteistä vaikutusta julkisen talouden kestävyyspitkällä aikavälillä, jotta tehdyt ratkaisut ovat niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin kestäväällä pohjalla ja kohdentua eri sukupolviin oikeudenmukaisesti.

15. Komitean linjaukset toisen kauden työlle

15.1 Komitea on linjannut toisen kautensa työstä alaluvussa
6.2. Mikä luetelluista kokonaisuuksista on tärkein ja miksi?

-

15.2 Mihin suuntaan lueteltuja kokonaisuuksia tulisi kehittää?

-

16. Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?

-

Luna Päivi
Finanssiala ry